

DÁVID BEÁTA – MAGVAS MÁRIA

„A munkakapcsolat határozza meg a jelzőrendszert”¹

Az észlelő- és jelzőrendszer működése Veszprémben

A Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Szociális Munka Tanszéke 2009-ben felmérést végzett a gyermekek veszélyeztetettségét észlelő- és jelzőrendszer működésével kapcsolatban. A kutatás két részből állt: egyrészt a jelzőrendszer kiválasztott szereplőivel készültek strukturált mélyinterjúk, másrészt a kvalitatív megközelítést kiegészítendő a kérdezettek körében is készült egy ún. teljes kapcsolathálózat-felmérés. Igyekeztünk a jelzőrendszer szereplőinek szemüvegén keresztül megnevezni és leírni a működés erősségeit és gyengeségeit. Összegyűjtöttük az interjúkban szereplő javaslatokat is, amelyek a további együttműködés fő pillérei lehetnek. Tanulmányunk rendhagyó módon fejeződik be, kivételesen ugyanis a kutatás óta eltelt időszak eredményeiről is be tudunk számolni. Tanulmányunk megírásakor a kutatási eredmények ismertetése mellett az a cél is vezérelt bennünket, hogy felhívjuk a szociális szakemberek figyelmét a kapcsolathálózati megközelítés mint kutatási módszer fontosságára, vagyis arra, hogy az új lehetőségeket kínálja a szociális szféra számára, és hogy a kapcsolathálózat-kutatás a gyakorlati munkát is tudja segíteni.

Bevezetés

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata megbízásából a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Szociális Munka Tanszéke 2009-ben felmérést végzett a VMJV. Családsegítő Szolgálat, Gyermekjóléti Központ és Családok Átmeneti Otthonával együttműködve, a gyermekek veszélyeztetettségét észlelő- és jelzőrendszer működésével kapcsolatban.²

¹ Interjúrészlet a kutatásból.

² A teljes anyag elérhető a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola honlapjáról. http://www.vhf.hu/vhf_new/images/dokumentumok/kutatas/jelzorendszer_veszpremben.pdf

A felmérés eredményeinek ismertetése mellett jelen tanulmányunk célja bemutatni, hogy a kapcsolathálózati megközelítés mint kutatási módszer milyen új lehetőségeket kínál a szociális szakma számára azzal, hogy olyan összefüggéseket tár fel és azonosít, amelyekre például egy mélyinterjúkon alapuló kvalitatív kutatás önmagában nem képes. Egyúttal új (jó) gyakorlat kialakításának lehetőségére kívánjuk felhívni a figyelmet: miként tudja a kapcsolathálózat-kutatás a gyakorlati munkát segíteni. Külön öröm számunkra, hogy a tanulmány végén, a kutatás eredményeinek köszönhetően – melyeket a Gyermekjóléti Központ vezetője munkatársai segítségével a rendszerbe beépített – már pozitív változásokról is beszámolhatunk.

A tanulmányunkban először az alkalmazott kutatást ismertetjük, fókuszban a kapcsolathálózati módszerrel, ezt követi a javaslatok visszacsatolása, majd a gyakorlati megvalósítás folyamatának ismertetésével zárul az írás.

Előzmények

A kutatás két részből állt: a jelzőrendszer kiválasztott szereplőivel strukturált mélyinterjúkat készítettünk, valamint a kvalitatív megközelítést kiegészítve (árnyalva) a kérdezettek körében egy ún. teljes³ kapcsolathálózat-felmérést végeztünk.

A Gyermekvédelmi törvény⁴ értelmében az észlelő- és jelzőrendszer tagjai közül – akiknek száma Veszprém város közigazgatási területén 110–120 fő körüli – a mintába a védőnők (11 megkérdezett), a gyermekorvosok (9 fő), a bölcsődében (3 fő), óvodában (3 fő), általános (4 fő) és középiskolák (3 fő) oktatási intézményekben dolgozó ifjúságvédelmi felelősök, az oktatási-nevelési intézmények igazgatói (6 igazgató), az Ifjúsági Pszichiátria, a Nevelési Tanácsadó és az Igazságügyi Hivatal vezetője, a pártfogó felügyelők (2 fő), az Áldozatsegítő Iroda (1 fő), és egy karitatív szervezet dolgozója került. Velük összesen 46 mélyinterjút készítettünk.

A kapcsolathálózat felmérése még 12 fővel, a Szolgálat dolgozóival egészült ki: ők is egyenként töltötték ki a kapcsolathálózatra vonatkozó adatlapot, így a teljes kapcsolathálózatot 58 fő alkotta. A kapcsolathálózat

³ A teljes hálózat (whole network) szó ebben az esetben azt jelenti, hogy az interjú alanyok csak és kizárólag egymást, azaz a többi megkérdezettet és a Gyermekjóléti Központ munkatársait nevezhették meg, összesen 58 főt.

⁴ Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.) nevesíti a gyermekjóléti szolgálatok feladatait, ismerteti az észlelő- és jelzőrendszer tagjait. A törvény értelmében az észlelő- és jelzőrendszer tagjai: az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, különösen a védőnői szolgálat, háziorvos, házi gyermekorvos, családsegítő szolgálat, nevelési-oktatási intézmények, nevelési tanácsadó, rendőrség, ügyészség, bíróság, pártfogó felügyelői szolgálat, áldozatsegítés, menekülteket befogadó állomás, társadalmi szervezetek, egyházak, alapítványok. A Gyvt. szerint a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése, megszüntetése érdekében kötelesek a jelzőrendszer tagjai jelzéssel élni, együttműködni és kölcsönösen tájékoztatni egymást. http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV&kif=gyermekek+v%E9delme#xcel

elemzésekhez a *Ucinet 6 for Windows*⁵ és a *Netdraw*⁶ programokat használtuk.

Az interjúk feldolgozásával és a kapcsolathálózat elemzéssel a Gyermekjóléti Központ munkáját kívántuk segíteni. A jelzőrendszer szereplőinek szemüvegén keresztül igyekeztünk a működés erősségeit és gyengeségeit megnevezni és leírni. Összegyűjtöttük az interjúkban szereplő javaslatokat is, amelyek szintén a további közös és hatékony együttműködés fő pillérei lehetnek.

A jelzőrendszer működése, működtetése

A jelzőrendszeri tagok tevékenységének célzottabb, tudatosabb összefogása 2003-ban kezdődött meg. Az új működési formát a Gyermekjóléti Szolgálatnak önállóan kellett kialakítani, amihez a jogszabály csupán néhány támpontot adott, de a tényleges, gyakorlati megvalósítás a Szolgálatra hárult. Az első lépések közé tartozott a szakmaközi megbeszélések, esetmegbeszélő csoportok szervezése, esetkonferenciák, gyermekvédelmi tanácskozások összehívása. Az előkészítés során fokozatosan bevonták a különböző szakterületek képviselőit. Kikérték a jelzőrendszeri tagok véleményét a tekintetben is, hogy mi legyen a témája egy-egy jelzőrendszeri összejövetelnek. A több mint 100 főt összefogó rendszer tagjainak minél hatékonyabb elérése és összefogása érdekében különböző próbálkozások születtek. Volt, hogy a Központ egy-egy körzetből hívta meg a védőnőt, az ifjúságvédelmi felelőst és a gyermekorvost. Ilyenkor gyakran előfordult, hogy a meghívottaknak még a fele sem jött el, így a rendszer tagjai nem találkoztak egymással. A jelzőrendszer tagjai részéről korábban megfogalmazódó igény, miszerint a hasonló korosztállyal foglalkozó társzaktárk képviselői – óvoda, bölcsőde – együtt gyűljenek össze, a Központ részéről támogatásra talált és ilyen jellegű összejövetelek megszervezésére is sor került.

A rendszer tagjainak mozgósítása a kezdetektől gondot okozott. A működtető oldaláról visszatérő problémaként fogalmazódik meg, hogy szinte mindig ugyanazok a tagok vesznek részt a jelzőrendszeri megbeszéléseken, a többiek továbbra is passzívak maradtak.

Ez a probléma leginkább a gyermekorvosokkal kapcsolatban merült fel.

*„Nem voltam még a Gyermekjóléti Központ által szervezett jelzőrendszeri megbeszélésen. Biztos az én hibám, lehet, hogy hívtak.” (gyermekorvos 4)*⁷

A gyermekorvosok részére összehívott továbbképzési alkalmon két esetben vettek részt a Gyermekjóléti Központ munkatársai azzal a szándékkal, hogy tájékoztassák a megjelenteket az intézmény működéséről és

⁵ Borgatti, S.P., Everett, M.G. and Freeman, L.C. 2002. *Ucinet for Windows: Software for Social Network Analysis*. Harvard: Analytic Technologies.

⁶ Borgatti, S.P. 2002. *NetDraw: Graph Visualization Software*. Harvard: Analytic Technologies

⁷ Az interjúrészleteket a főiskola által készített kutatásból idézzük.

tárgyaljanak az együttműködés lehetőségéről. Helyi szinten tettek lépéseket, de a kérdés kezelésének nehézségére utal az a tény, hogy a szociális szakma által hosszú évek óta észlelt és jelzett probléma kapcsán, országos szinten sem történt lényeges előrelépés. 2006-ban az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és helyettese felkérte a Magyar Orvosi Kamara elnökét, hogy az orvosok továbbképzése során fordítsanak kiemelt figyelmet a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésével kapcsolatos kötelezettségükre. Az ombudsman pedig arra kérte az oktatási és kulturális minisztert, vizsgálja meg annak a lehetőségét, hogy a gyermekvédelmi alapismeretek bekerüljenek a pedagógusképzés, valamint a továbbképzések anyagába.⁸ A fentiek mellett helyi szinten továbbra is a gyermekjóléti központ tesz erőfeszítéseket az együttműködés érdekében.

A jelzőrendszeri munkát a Veszprém megyei Gyermekjóléti Módszertani Intézmény is segítette és segíti. Így tett akkor is, amikor a fenti – megyei szinten is jelenlévő – probléma kezelése érdekében 2006-ban, az Állami Népegészségügyi Tisztiorvosi Szolgálat megyei vezető védőnőjével együtt, a gyermekeket ellátó orvosok – háziorvosok, házi gyermekorvosok – részére a megyében, a háziorvosi továbbképzés keretein belül tájékoztató előadást tartottak a jelzőrendszeri teendőikkel kapcsolatban.

A Veszprém megyei Gyermekjóléti Módszertani Intézmény további feladataként jelölte meg olyan szakmai műhelyek, konferenciák szervezését, amelyekre a jelzőrendszer minden tagját meghívják. Az interjúk készítésekor e módszertani feladatokat már a veszprémi Gyermekjóléti Központ erre a feladatra kinevezett munkatársa látja el. A veszprémi jelzőrendszer hatékonyabb működtetésében a módszertani munkatárs azáltal is részt tud venni, hogy tevékenyen bekapcsolódik a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesületének munkájába. A 2009-es konszenzus konferencia témái között már szerepelt a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók együttműködésének áttekintése a védőnői szolgálattal.⁹

A rendszer tagjainak együttműködését több tényező is nehezíti, például az eltérő fogalomhasználat. A jelzőrendszeri megbeszéléseken az „örökzöld” témák közé tartozik a veszélyeztetettség kérdése és magának a fogalomnak az értelmezése. Annak ellenére, hogy ilyenkor egy-egy szakma saját megközelítésének a megismertetésére is sor került, az interjú alanyok megnyilatkozásaiból kitűnik, hogy az értelmezésbeli különbségek továbbra is gondot okoznak.

„Már a család gondozókkal is voltak ilyen megbeszélések, hogy egészen máshogy definiálják a veszélyeztetettséget, mint mi. Mi gyakorlatilag megkülönböztetünk egészségügyi okból veszélyeztetettet, attól függ, hogy van-e valamiféle diagnózis akár már megszű-

⁸ Közlemény a gyermekjóléti alapellátások Pest megyei vizsgálatáról. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese 2006-ban hivatalból indított vizsgálatot annak feltárására, miként tesznek eleget a települési önkormányzatok a gyermekjóléti alapellátások kötelezettségeinek, amelyeket a gyermekvédelmi törvény ír elő. <http://www.obh.hu/allam/aktualis/htm/kozlemeny20080806.htm>

⁹ Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok IX. Országos Konszenzus Konferenciája 2009. Balatonkenese http://www.mogyesz.hu/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&Itemid=63&id=109:konszenzus_kiadvany_2009

Dávid – Magvas: „A munkakapcsolat határozza meg a jelzőrendszert”

letésekor. Egyébként, ha szociális, anyagi okok miatt úgy látjuk, hogy nem megfelelően biztosított a gyerek ellátása, akkor nálunk a szociális veszélyeztetettség ilyesmit jelent.” (védőnő 7)

Erre a problémára hívta fel a figyelmet az állampolgári jogok országgyűlési biztosa akkor, amikor 2009-ben egy vizsgálat kapcsán a *veszélyeztetettség* fogalmának szubjektív értelmezéséről szolt, és a szociális és munkaügyi miniszter közbenjárását kérte a jogszabályi előírások egyértelmű – a veszélyeztetettségi helyzet meghatározását pontosító – módosítása érdekében.¹⁰ Hasonlóan problematikus a kompetenciahatárok kérdése.

„Nem ismerem, az ember csak tapogatózik, hogy meddig vannak a határain, mit kérhetnek a másiktól, mire képes, mit tud megoldani...” (általános iskolai ifjúságvédelmi felelős 3)

A fentiek alapján jól érzékelhető, hogy több területen az együttműködést hátráltató tényezők felszámolása csupán helyi erőfeszítéssel, helyi szinten nem oldható meg. A Szociális Szakmai Szövetség is így látta ezt akkor, amikor 2009-ben tárcaközi együttműködést sürgetett: *„induljon el tárcaközi munka az ágazati és gyermekvédelmi törvények jogharmonizációjára, kezdődjék meg a jelzőrendszer szervezeti, szakmai kereteinek formai és tartalmi kidolgozása...”¹¹*

A rendszer működése – a kapcsolathálózat kutatás eredménye alapján

A kapcsolathálózat kutatás¹² eredményének segítségével a jelzőrendszeri tagok egymás közti kapcsolatstruktúráját mutatjuk be, illetve azt a teret, amelyben a jelzőrendszer mint rendszer működik. Már említettük, hogy összesen 58 fő töltött ki adatlapot, amelyben az általunk megadott három „szituációra” vonatkozólag külön jelölték be a listán szereplő embereket. A tanulmányban két szituációt elemzünk:

1. szituáció: *Tanácskérés* – Jelzőrendszeri munka során a kérdezett *kitől* kért tanácsot/segítséget;
2. szituáció: *Tanácsadás* – Jelzőrendszeri munka során a kérdezett *kinek* adott tanácsot/segítséget.

Az elemzések során nem az egyes szereplőkre (nevekre) voltunk kíváncsiak, ezért az ábrákon nevet nem tüntetünk fel. Fontosnak tartjuk

¹⁰ <http://www.obh.hu/allam/index.htm>

¹¹ A Szociális Szakmai Szövetség véleménye a T/9318. számú törvényjavaslat (a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint egyes szociális tárgyú törvények módosításáról)
http://3sz.hu/sites/default/files/uploaded/2009_t_9318._szamu_torvenyjavaslat_a_gyermekek_vedelmerol_es_a_gyamugyi_igazgatasrol_szolo_1997._evi_xxxi._torveny_valamint_egyes_szocialis_targyu_torvenyek_modositasarol.pdf

¹² A kapcsolathálózat kutatás elméleti háttéréről, és a hazai kutatásokról részletesen lásd például a www.socialnetwork.hu weboldalt.

azonban kiemelni, hogy a rendszer, illetve az alrendszerek (az egyes szakmai csoportok) működése szempontjából kulcspozícióban lévő szereplőket például műhelybeszélgetések keretében érdemes külön, név szerint is megnevezni, és helyzetüket a további együttműködés szempontjából átgondolni.

A jelzőrendszeri tagokat aszerint, hogy melyik szakmai csoporthoz tartoznak, hat csoportra osztottuk, s a csoportokat a továbbiakban az alábbi szimbólumokkal jelöljük. (1. táblázat)

1. táblázat Jelmagyarázat

Jelzőrendszer szakmák szerinti csoportjai	
Gyermekjóléti Központ	■
Gyermekorvos	●
Védőnő	▲
Egyéb szakemberek (bíróági pártfogók, civil szervezetek)	+
Intézményvezető (bölcsőde, óvoda, iskola)	▼
Gyermek- és ifjúságvédelmi felelős	◆

Az ábrákon (1. és 2. ábrák) a szimbólumok mérete a kérdezettek teljes kapcsolathálózatban betöltött, központi¹³ pozícióját jelöli: minél nagyobb, annál fontosabb az illető egyén közvetítő szerepe. Azok a kérdezettek, akiknek közvetítő pozíciója erős volt, a többi hálózati mutató tekintetében is központi szerepet töltenek be: sok kapcsolatuk van, és könnyen elérhető számukra a többi szereplő is.

Az ábrákon az egyéneket összekötő vonalak szerint 2 típust különböztetünk meg:

1. *Aszimmetrikus kapcsolatok* (szürke szín): csak 'A' említette 'B'-t, vagy fordítva csak 'B' említette 'A'-t. Egy kapcsolathálózatban az említések iránya nagyon fontos mutató. A kimenő (kifok) kapcsolatok mértéke, vagyis hogy valaki sok vagy kevés más embert jelöl, ezen szereplők befolyásos szerepére utal; sok jelölés esetén az ilyen emberek általában az információk forrásai. Az egyén felé mutató, ún. befok típusú kapcsolatok az egyén presztízsére utalnak. Ezek az egyének az információk begyűjtői és elnyelői, utóbbiakká akkor lesznek, ha nincs kifelé menő kapcsolatuk. Ha a ki- és bejövő kapcsolatok száma hasonlóan magas, akkor ezek az egyének a hálózat „hangadói”, kommunikátorai és facilitátorai.

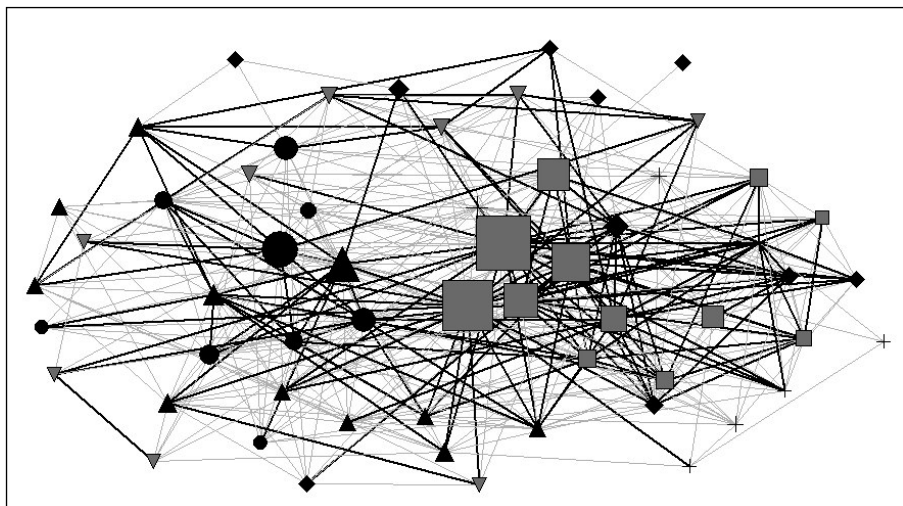
2. *Szimmetrikus, azaz reciprok kapcsolatok* (fekete vonal): Ebben az esetben a kérdezettek egymást említették, ami a kölcsönösséget és a ket-tejük közti kapcsolat erősségét is kifejezi.

Az összes említés száma az összes lehetséges kapcsolathoz képest a hálózat sűrűségét mutatja, vagyis, hogy a lehetséges 100 százalékhoz képest mennyi valósult meg.

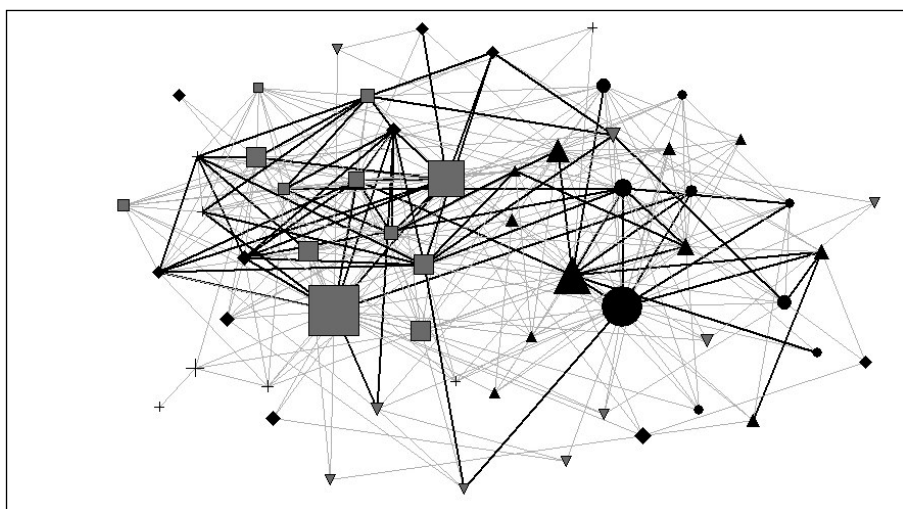
¹³ A szakirodalom háromféle központiség-mérőszámot használ: fok, közelség és közöttiség. Mi a legutóbbit használtuk. *Közöttiség*: minél magasabb az érték, annál sikeresebb az egyén közvetítő szerepe a hálózatban.

Az egyének hálózaton belüli, egymáshoz viszonyított térbeli pozícióját többféleképpen nézhetjük. Az általunk használt MDS (Multi Dimensional Scaling) módszerrel a kapcsolati struktúrájuk szempontjából hasonló aktorok, szereplők kerülnek egymáshoz közel.

1. ábra A jelzőrendszeri tagok kapcsolathálózata a TANÁCSKÉRÉS szituációban

2. ábra A jelzőrendszeri tagok kapcsolathálózata a TANÁCSADÁS szituációban

A két ábrán (1. és 2.) feltüntetett kapcsolathálózatokban közös, hogy egyik esetben sincs izolált egyén, a hálózathoz legalább egy szálon mindenki kapcsolódik. A hálózatok sűrűsége, különösen a tanácskérés szituációban viszonylag magas, a lehetséges összes kapcsolatnak a 18 százaléka megva-

lósul. A *tanácsadás* esetében kevésbé sűrű a hálózat (kisebb az aktivitás), s a sűrűség értéke 11%.

Az említett kapcsolatok nem egyenlően¹⁴ oszlanak meg a szereplők között, hanem két csoport köré koncentrálódnak. A hálózatok központiság értéke különösen a befolyást (kimenő kapcsolatok) jelentő kapcsolatok esetében magas: 43, illetve 46%. Eszerint a hálózatban néhány fontos központi szereplő van, aki sok másik jelzőrendszeri tagtól kér és tagnak ad tanácsot. A presztízs (az egyén felé irányuló) kapcsolatok esetében ez a fajta központiság kevésbé érvényesül. Ebben az esetben kevésbé centralizált a hálózat.

A két ábra dinamikáját összehasonlítva:

Tanácskérés (1. ábra) esetében az látszik, hogy a hálózat egy *kifelé egyre táguló rendszer*, ahol két központi mag hatása rajzolódik ki. Az egyiket a Gyermekjóléti Központ munkatársainak erős, domináns csoportja adja (szürke négyzetek), melynek tagjai maguk is erősen összetartanak, számíthatnak egymásra és a többi csoport felé nyitottak, erős befolyással bírnak, mindegyik csoporthoz közvetlenül eljutnak, és bizonyos szempontból híd szerepet is betöltenek (pl. az egyéb szakemberek csoport tagjai esetében). *A jelzőrendszert tehát jól, nyitott szemlélettel és hatékonyan működtetik.* A másik, igen jelentős központi mag egy szoros orvos–védőnői kapcsolatra épül.

„Együtt dolgozom az orvosokkal, ez egy közös team. A védőnő önállóan végzi a tevékenységét a körzetében. Csak közben nagyon gyakran előfordul, hogy egymás véleményét kérjük védőnő kollégáktól is és orvos kollégáktól is.” (védőnő 5)

Ennek a magnak a befolyása csak a hozzá hasonló, többi orvos és védőnő körében jelentős. Ebben az úgymond „alhálózatban” a kérdezettek sok egymással kölcsönös (reciprok) kapcsolatot említettek, ami a megbízhatóság, fenntarthatóság szempontjából fontos.

A tanácsadás (2. ábra) szituációban kirajzolódó hálózat dinamikája az előbbtől eltérő: ez egy inkább befelé mutató hálózat viszonylag nagy kiterjedésű, fontos, de kevésbé szoros (kevesbé kohezív, sűrű) központi maggal. A fontos szereplők ebben a központi magban ugyanazok, mint az előzőben: a Gyermekjóléti Központ munkatársai, valamint egy orvos és egy védőnő.

Az ábrákból viszonylag jól látszik a különböző szakmákhoz tartozó tagok – értelemszerű – összetartása, és más csoportoktól való elkülönülése. Ezt még pontosabban a 2. táblázatból látjuk, amiben a csoportokon belüli sűrűséget tüntettük fel a két vizsgált szituációban.

¹⁴ A sűrűségmutatókhoz magas szórás (St.d.) értékek tartoznak (0,38 és 0,32).

2. táblázat Csoportokon belüli kohézió mértéke (sűrűség) %

		Tanácskérés	Tanácsadás
Gyermekjóléti Központ	■	59	42
Gyermekorvos	●	44	34
Védőnő	▲	38	29
Egyéb szakemberek (bíróági pártfogók, civil szervezetek)	+	19	7
Intézményvezető (bölcsőde, óvoda, iskola)	▼	16	5
Gyermek- és ifjúságvédelmi felelős	◆	10	4

A Gyermekjóléti Központ csoporton kívül az orvosok és védőnők csoportjában nagyon magas a belső kohézió mértéke, és e két utóbbi csoport az, ahol nagy számban találunk kölcsönös (reciprok) kapcsolatokat is.

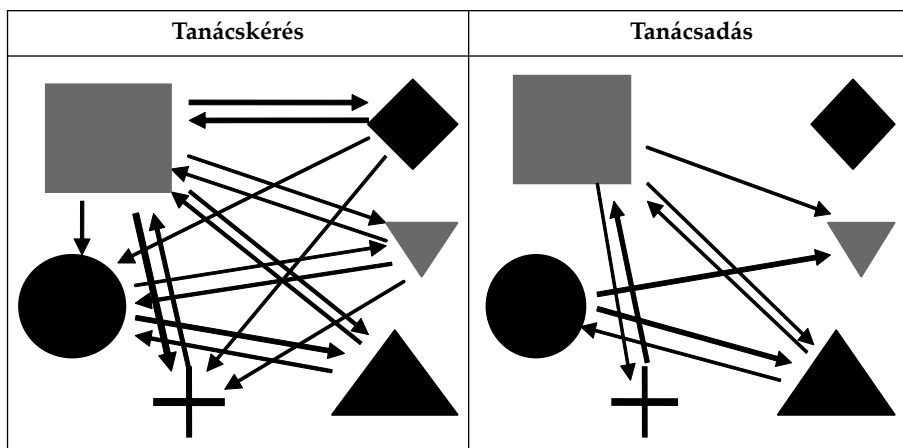
„Amikor nagyobb gubancok vannak a családban, hát ott a védőnővel szoktuk ezt megbeszélni és akkor jelzéssel élünk a családsegítőhöz. Akkor jelzünk, ha a védőnő is úgy látja, vagy ha én valamit észlelek és ő nem vette észre, akkor megbeszéljük, kimegy, megnézi ő is, ha így van, akkor jelzünk.” (gyermekorvos 3)

A másik három csoporthoz tartozók belső kohéziója jóval kisebb, a tanácsadás esetén alig van köztük kapcsolat. Ennek oka, hogy az egyéb szakemberek csoportjába (plusz jel) olyan embereket soroltunk, akik egymáshoz képest is nagyon különböző funkciókat látnak el (az egyik pártfogó, a másik civil szervezet vezetője). Köztük jól látszik, hogy híd és összekötő szerepe éppen a jóléti szolgálat munkatársainak van. A másik két csoport esetében (intézményvezetők, gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök) a belső kohézió hiánya inkább a fizikai távolságból eredhet. (Megjegyezzük, hogy e két csoport esetében érdemes erre külön figyelmet fordítani.)

A sűrűségmutatók – csoport szinten – a csoportok közti kapcsolatokra is kiszámolhatók. A mutatók alapján csoportok közötti kapcsolat irányát és azok erősségét a 3. ábra¹⁵ mutatja.

¹⁵ Nyilakkal csak azt jelöltük, ahol a sűrűség mutató értéke <0,1. A nyílak vastagsága a sűrűség mértékét jelzi. A körök nagysága a csoporton belüli kohézió (sűrűség) mértékére utal.

3. ábra Csoportok közötti kapcsolatok a két vizsgált szituációban

A kérdezettek kapcsolatainak csoportszintű összehasonlításából kiderült, hogy a hálózat sokkal aktívabb, ha tanácskérésről van szó. A tanácsadás kevésbé aktivizálja a csoporttagokat. Ez az eredmény abból a szempontból elgondolkasztó, hogy ami az egyik fél számára tanácskérés, annak a másik egyén számára tulajdonképpen tanácsadásnak kéne lennie. Úgy tűnik azonban, hogy a rendszer mégsem így működik!

A csoportok között a tanácskérés gyakori és jelentős. Épp ezért különösen fontos néhány egyenlőtlenségre is felhívni a figyelmet. A legszembetűnőbb – megerősítve a gyermekjóléti munkatársak tapasztalatát – az orvosok és a jóléti szolgálat közti, egyoldalú kapcsolat. Az orvosok nagyon ritkán fordulnak segítségért a Központ munkatársaihoz. „Napi kapcsolatomban nincs, de ha felmerül probléma, akkor telefonálok.” (gyermekorvos 5) A jóléti szolgálat ugyanakkor a többi csoporttal erős, oda-visszaható kapcsolatot tart fenn. „Segítőkészek, ha problémám van, akkor segítenek.” (védőnő 10)

A tanácsadás esetében az együttműködési hajlandóság jóval gyengébb. A jóléti szolgálat munkatársai, ha kisebb intenzitással is, de minden csoporttal kapcsolatban állnak: a 3. ábra szerint az orvosokkal a legkevésbé, a kapcsolat sűrűsége az ő esetükben a 10 százalékot sem érte el.

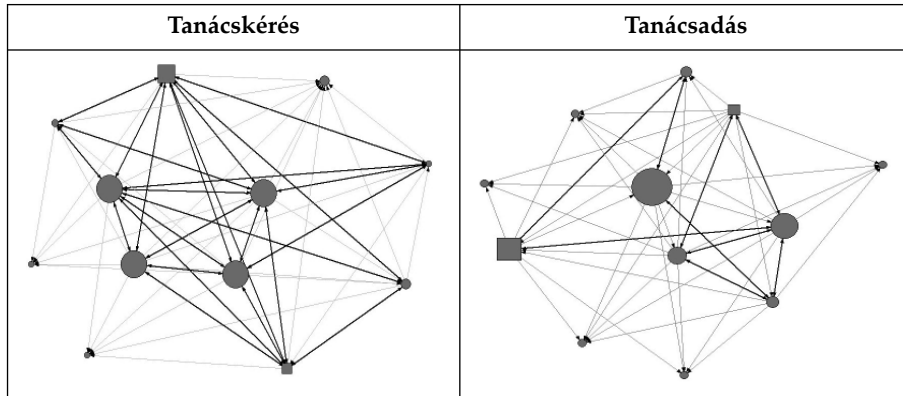
Az együttműködést és hatékony jelzőrendszeri munkát elősegítő a későbbiekben elkerülhetetlen, hogy a hálózatban központi pozíciót betöltő egyénekre jobban odafigyeljenek, és rájuk mint „közvetítőkre” támaszkodjanak.

A teljes kapcsolathálózatban fontos, véleményvezér pozíciót betöltő személyek saját szakmai csoportjukban nem feltétlenül töltik be ugyanezt a központi szerepet. Ezért is fontos, hogy a csoportokat külön-külön is vizsgáljuk. Az elemzések arra is rávilágítanak, hogy kik azok a munkatársak, akiknek a segítségével a csoportokon belüli és közötti kohézió a továbbiakban erősíthető, és ez által a jelzőrendszeri munka is hatékonyabbá tehető.

A következő 6 ábra (4–9. ábrák) a vizsgált hat szakma csoportbeli kapcsolathálózatát mutatja be a két szituációban. Az ábrákon a nőket körrel,

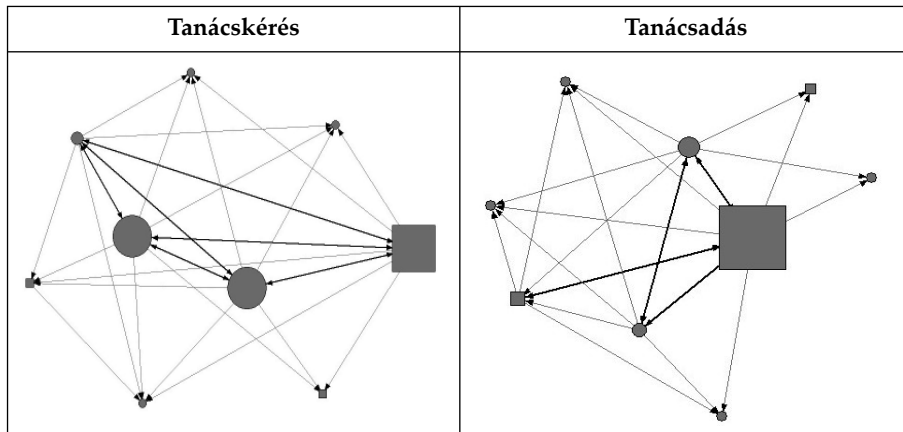
a férfiakat négyzettel jelöltük. A reciprok, oda-vissza mutató kapcsolatokat fekete vastag vonallal, az egyirányú kapcsolatokat szürke színű vonallal jelöltük. A körök és négyzetek nagysága ezúttal is a központi pozíció erősségét mutatja.

4. ábra Gyermekjóléti Központ munkatársainak kapcsolathálózata

A Gyermekjóléti Központ munkatársai szoros és kölcsönös munkakapcsolatban állnak. A tanácskérés esetében négy, női munkatárs központi szerepe fontos: egy olyan nő van köztük, aki annak ellenére, hogy a teljes hálózatban az egyik legfontosabb pozíciót tölti be, a szakmai csoporton belül ezt a pozíciót elveszíti.

5. ábra Gyermekorvosok kapcsolathálózata

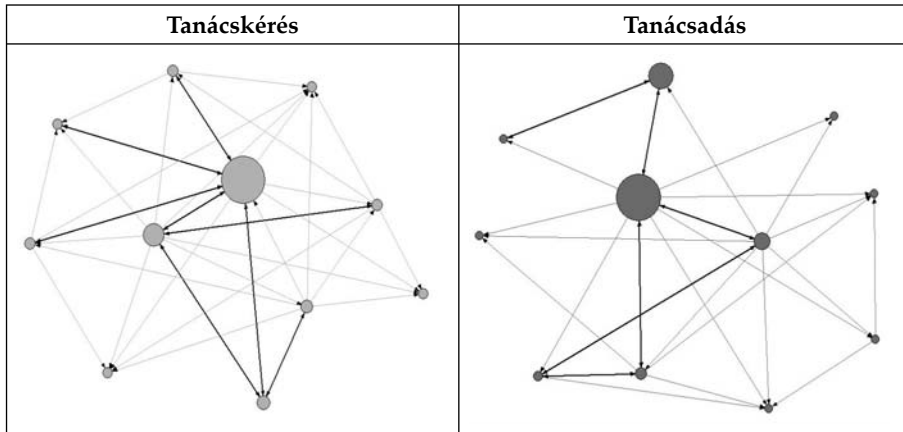

A gyermekorvosok csoportját már jóval kevesebb reciprok kapcsolat jellemzi. A Tanácskérés szituációban egy erős központi tengely (két doktornő és egy doktor) tartja össze a hálózatot. Az ő befolyásuk (kimenő kapcsolatuk) tartja egyben ezt a csoportot. Tanácsadás esetén igazából egy férfi doktor központi pozícióját kell kiemelni.

A szociális szféra kapcsolathálózati megközelítésben

„Egymásnak jelzünk és végezzük a munkánkat. Vannak nekem is veszélyeztetett csecsemőim, akiknek a látogatottsága igen komolyan megy. A védőnők és magam is megszoktuk őket látogatni és tesszük a dolgunkat. Nem a gyermekvédelmi tanácsadóval együtt.” (gyermekorvos 8)

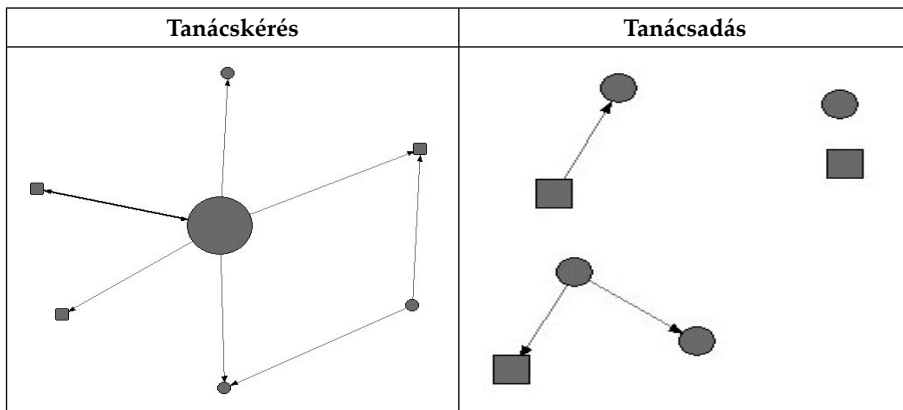
6. ábra Védőnők kapcsolathálózata

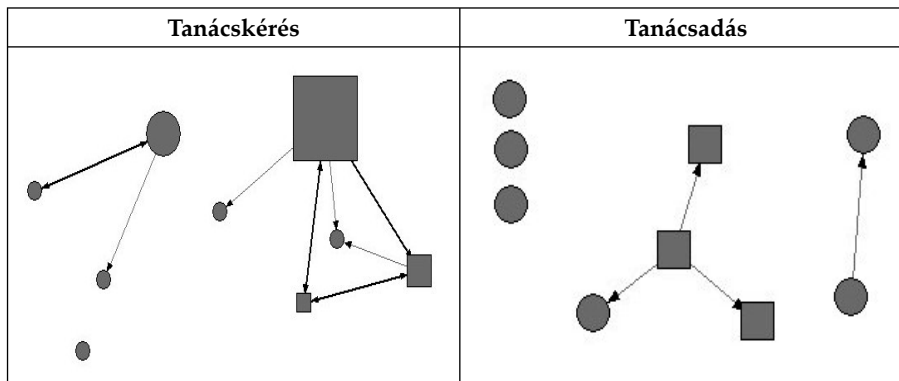
A védőnők hálózata szintén a tanácskérés esetében sűrűbb. Mindkét szituációban ugyanazé a két védőnőé a központi, véleményformáló szerep.

A következő három ábrán (7–9. ábrák) jól látható, hogy ezekben a szakmai csoportokban hány izolált, a saját csoportjához nem kapcsolódó személy van. Érdekes és fontos az egyéb szakemberek csoportjánál egy szakember központi szerepe, rá mindenképpen érdemes odafigyelni. Ezzel ellentétben nagyon szembeűnő, és mindenképpen elgondolkodtató a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök egymástól való elszigeteltsége és a kommunikáció hiánya.

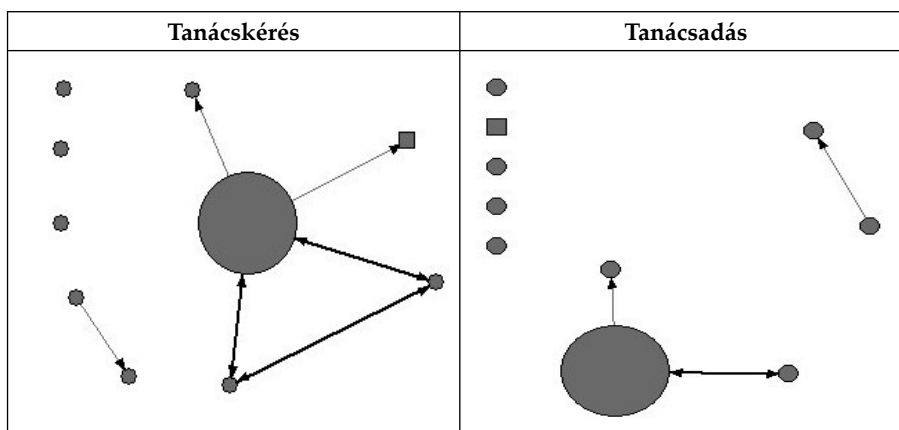
7. ábra Egyéb szakemberek kapcsolathálózata

8. ábra Intézményvezetők (bölcsőde, óvoda, iskola) kapcsolathálózata

9. ábra Gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök kapcsolathálózata

A jövő elkezdődött – A felmérés eredményeinek visszacsatolása

Felmérésünk során a megkérdezettek javaslatokat, ötleteket és kritikát is megfogalmaztak a jelzőrendszer még *hatékonyabb* működésével kapcsolatban. A „*még hatékonyabb*” kifejezés azért kiemelendő, mert a többség eleve jól működőnek tartotta a rendszert, a formálódó vélemények, megfigyelések inkább a rendszer „csiszolását” segítették elő. A javaslatok közel egyharmada a kapcsolatokat érintette: szorosabb együttműködés, személyes kapcsolattartás, kötetlen találkozások, több fórum biztosítása, „gyakoribb, hathatós találkozások” a jelzőrendszer tagjaival, egymás munkájának megismerése, team munka, folyamatos részvétel a jelzőrendszeri megbeszéléseken, szakmai egyeztetés, civil szféra bevonása, munkaközösség az ifjúságvédelmi felelősöknek. A javaslatok másik, nagy csoportja zömében a hatékonyabb együttműködésre vonatkozott: gyorsabb infor-

mációáramoltatás, honlapfrissítés, írásbeli tájékoztató a jelzőrendszeri megbeszélésekről azok számára, akik nem tudtak részt venni; „Kisokos” a jelzőrendszeri tagok számára, a jelzőrendszeri tagok nevével, elérhetőségével, kinek mi a feladata, jelzések gyorsítása e-mailen.

A fentiekén kívül elhangoztak olyan elvárások, amelyek teljesítése messze túlmutat a jelzőrendszer tagjainak, működtetőjének kompetencia-határán (anyagi biztonság, megélhetés biztosítása, több pénz, jobb szociális háló, családok védelme).

Az interjúk és a kapcsolathálózat elemzése alapján a Gyermekjóléti Központ számára az alábbi meglátásokat és javaslatokat fogalmaztuk meg:

- *Kapcsolattartás, együttműködés és felelősség*

A jelzés és felelősség témaköre összefüggésbe hozható az együttműködés, jó kapcsolat kérdésével is. A személyes munkakapcsolat kialakítását segítheti, ha a jelzőrendszer tagjai megismerik egymás munkáját, tevékenységét. Ennek igénye meg is fogalmazódott a megkérdezettek egy részénél. Az interjúkból kiderül, hogy a jelzőrendszer tagjai közül nincs mindenki tisztában azzal, hogy más szakmák képviselői – akik szintén a rendszer tagjai – miként is oldanak meg különböző, a jelzéshez kapcsolódó feladatokat, miként jeleznek, milyen dilemmákkal küszködnek. Egymás kölcsönös segítése, valamint a közös cél – a gyermekek védelme – akkor tud megvalósulni, ha sikerül leépíteni a társszakmák egymással szemben táplált, és akár kimondva, akár kimondatlanul, de alkalmanként megjelenő ellenérzéseit, esetleges előítéleteit. A feldolgozott interjúkból egyértelműen érzékelhető, hogy a jelzőrendszeri tagok számára fontos a velük kapcsolatba kerülő veszélyeztetett gyermekek sorsa. Ez jó alap az együttműködéshez. Egymás megismerése, a különböző szakmák más-más problémaközelítése, ötlete gazdagíthatja és formálhatja, közelebb hozhatja az eltérő álláspontokat. Az a jelentős szaktudás, amely összeadódik olyankor, amikor esetmegbeszélő csoporton találkoznak, és együtt gondolkodnak a megoldásokon, rendelkezésre áll és elérhető a jelzőrendszer tagjai számára akkor is, amikor a felelősség megosztásának kérdése merül fel.

A gyakran nyomasztó felelősségvállalás kérdése egy-egy olyan ügy kapcsán is megosztható lehetne, amely már a jelzés megadásakor, illetve meg nem adásakor felmerül (lásd interjúk), akár egy előzetes esetmegbeszélésen. Ezt a javaslatot egy jelzőrendszeri tag így fogalmazta meg: *„Azt gondolom, a gyermek ügyében érintett összes szereplőt be kell vonni ebbe a munkába és együtt élni a jelzéssel.”*

Természetesen a jelzés felelőssége alól senki sem vonhatja ki magát. Több, az interjúban megfogalmazódó kétség és kétely, amely jelen van a jelzés körüli dilemmákban (mi történik, ha jelzek, vajon jót teszek-e ezzel a gyerekeknek, nem lesz-e rosszabb a helyzet, mi történik velem, *„senki sem szeret a bírósággra menni”* stb.) könnyebben feloldható lenne, ha a gyerekek kapcsolatban állók már a jelzést megelőzően megosztanák egymással az információkat.

- *Prevenció*

A Gyvt. által kötelező jelleggel előírt, évenkénti gyermekvédelmi tanácskozáson a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet értelmében át kell tekin-

teni az adott település gyermekvédelmi rendszerének működését, és javaslatot kell tenni annak javítására. Az interjúban többen kiemelték a Veszprém Megyei Kórházban nem rég bevezetett, a Gyermekjóléti Központ által működtetett gyermekvédelmi célú kórházi szociális munka fontosságát. Ezen pozitív minta alapjául szolgálhatna egy másik terület, az iskola megerősítésére és egyben tehermentesítésére is, a tanulókkal kapcsolatban felmerülő különböző problémák kezelése révén, amely a független iskolai szociális munkások feladata lehetne. Több ifjúságvédelmi felelős hangsúlyozta a prevenció fontosságát, az iskolában a tanulók számára szervezendő különböző programokat említve, de erre sok esetben pénz és szakember hiányában nem kerülhet sor. Erre a kérdésre azért is oda kell figyelni, mert a Gyermekjóléti Központ 2008-as beszámolójából kiderül, hogy a legtöbb jelzés az iskolákból érkezik, tehát itt jelenik meg a legtöbb gyermekekkel, fiatalokkal kapcsolatos probléma. Az interjúban e kérdés kezelésére főállású ifjúságvédelmi felelősök alkalmazását javasolják a pedagógusok. Napjainkra hazánkban is kialakultak az iskolai szociális munka különböző formái, modelljei. Több érv szól amellett, hogy miért tanácsos külső, az oktatási intézményektől független iskolai szociális munkást bevonni ebbe a segítő tevékenységbe.

- *A szakemberek létszámának növelése*

A megkérdezettek sürgetik a szakemberek létszámának növelését a többszörösen leterhelt jelzőrendszeren belül. A szakemberhiány erőteljesen jelentkezik a jelzőrendszert működtető oldaláról is, ahol a 2008-as szakmai beszámoló tanulsága szerint egy év alatt megduplázódott a jelzések száma. Ezzel egy időben megnövekedtek a Gyermekjóléti Központtal alakulással együtt járó szakmai feladatok is (kapcsolattartási ügyelet, utcai és lakótelepi szociális munka, kórházi szociális munka, készenléti szolgálat).

Össességében elmondható, hogy a veszprémi Gyermekjóléti Központ közel 10 éves jelzőrendszeri tevékenysége, különösen az utóbbi évek intenzív munkájának köszönhetően, eredményesnek bizonyult. A Gyermekjóléti Központ munkatársai a jelzőrendszert jól és hatékonyan működtetik. A rendszerben erős a befolyásuk, tanácsot kérnek és adnak is. A Központ belső csoportkohéziója is magas. A jelzőrendszeri tagok többsége megfelelőnek tartotta a jelzőrendszer működését, többen fejlődésről számoltak be, és megfogalmazásuk szerint az „*egyre jobban működik*”.

Tanulmányunk a továbbiakban némileg rendhagyó módon folytatódik, ugyanis a kutatás óta eltelt időszak eredményeiről is be tudunk számolni, úgy, hogy két, gyakran feltett kérdésekre is válaszolunk:

1, Miként lehet a kutatás eredményeit felhasználni, elsősorban a kapcsolathálózat által feltárt összefüggésekre fókuszálva?

2, Mit lehet helyi szinten tenni, tudva azt, hogy a tárcaközi együttműködés, különböző társszakmák képzésének, továbbképzésének összehangolása még várat magára?

A pozitív változások ismertetéséhez a Gyermekjóléti Központ vezetőjével, Horváthné Kecskés Diánával 2011 májusában készült interjúkat használjuk, illetve abból idézünk, ezáltal is érzékeltetve a jelzőrendszer

működtetése terén azóta elért eredményeiket. Megítélésünk szerint említésre méltó a kutatási eredmények gyakorlatba történő átültetésének a folyamata is. Ezen folyamat nyomon követését a hosszabb interjúrészletek segítik.

- A kutatás eredményeinek visszacsatolása, ennek fontossága, szemléletformálás.

„Az elején nem titkolom, volt egyet nem értés is a részünkről. Hogyan lehetséges, hogy ezt mondta, vagy ezt írta valaki rólunk?! Ez egy tükör a munkánkról. Korábban vagy közvetlen dicsőretet kaptunk, vagy pedig teljes elzárkózással találkoztunk. Ilyen, alátámasztott írásos véleményt, amiben tapasztalatok, indokok vagy leíró részek is vannak, ilyen még nem kaptunk vissza a munkánkról. A kutatási eredményeket bemutató előadás¹⁶ nagyon tetszett mindenkinek, »aha« élményt jelentett a számomra is. Azt gondolom, hogy az én gondolkodásomat mindenképpen, de szerintem a kollégákét is megváltoztatta. Azóta másképp nézünk bizonyos szereplők helyzetére, akár támogatólag, hogy a továbbiakban meg kell erősíteni őket a munkájukban, vagy elismerően, hogy ők ezt magukban is jól kialakították, jól csinálják és ezekre az erősségekre lehet építeni nekünk is.”

- A kapcsolathálózat tette láthatóvá a rendszer struktúráját. Jól működő kapcsolatok, minőségi munka. Átszervezés az intézményen belül.

„Ez a tanulmány nyújtott nekünk először valamilyen támpontot arra, hogy itt Veszprémben hogyan is néznek ki a jelzőrendszeri tagok működésük közben. Ezt nagyon érdekes volt így modellezve látni, kívülről szemlélni. Nem tudom, hogy a kutatásnak van-e köze ahhoz, amit tapasztalunk, hogy azok a jelzőrendszeri tagok, akikkel korábban problémáink voltak, mintha kezdenének egy kicsit változni. Készségesebbek lettek. Lehet, hogy a velük készített interjú felnyitotta a szemüket, hogy nekik itt mégiscsak feladatuk van, hogy nem hiába kérjük a jelzéseket? Lehet, hogy a kutatás is hozzájárult ehhez. ...

Ez a kapcsolati háló meggyőzőtt arról, hogy sokszor egészen egyszerű okok húzódnak meg a hatékonyság mögött, mint például az, hogy a személyes kapcsolatait jól tudja valaki kiépíteni, működtetni. Ez a kutatás segíteni tud abban, hogy a kapcsolatokon keresztül hogyan lehet jobbá tenni ezt a fajta munkát ”...

Átszervezés az intézményen belül.

„A kapcsolathálózat nagyon jól használható, ahol az emberi kapcsolatokat akarjuk megnézni. Házon belül is alkalmazható, munkahelyi szervezetfejlesztésben is használható. Szintén a kapcsolathálózat mutatta meg, hogy egy-két munkatárs munkaköre, pozíciója nem megfelelő, nem tudtak hatékonyak, lenni, ezért átszervezések történtek, új lehetőséget, feladatokat kaptak.”

- Új felismerések, meglátások születtek a változás, változtatás irányát illetően.

„Egyre többször átolvastunk egy-egy részt (a kutatási anyagból), újra és újra értelmeztük azokkal a kollégákkal, akik ebben benne vannak, úgy jöttek abban a pillanatban a meglátások, ötletek ... Lassan kezdett konstruktív módon összeállni a fejünkben, hogy

¹⁶ Ez a megjegyzés a cikk szerzőire vonatkozik, ugyanis a kezdetektől fogva fontosnak tartottuk az eredmények visszacsatolását. Ezt két lépcsőben valósítottuk meg: először a Gyermekjóléti Központ munkatársait, majd második körben minden, a kutatásban megkérdezett interjúalanyt összehívtunk és az eredményekről tájékoztattuk.

hogyan lehetne a jövőben foglalkozni ezzel a területtel, hogyan lehetne még jobban, még többeknek megfelelően működtetni.”

- A jelzőrendszer működtetésével kapcsolatban átszervezések zajlottak. A szakmaközi megbeszélések előkészítéskor külön odafigyelnek az egyes társszakmák „kulcsembereire”, azokra, akiket a kapcsolathálózat fontos és befolyásos embernek jelölt meg. Megújult formában zajlanak a szakmaközi esetmegbeszélő csoportok. Pozitív visszajelzések érkeznek a fenti módon átszervezett és tartalmában, struktúrájában is megújult találkozási alkalmakról. Kedvező változás figyelhető meg a munkakapcsolatokat illetően is. Lehetőség nyílt egymás munkájának jobb megismerésére az esetmegbeszéléseken, ezáltal az előítéletek leépülése is érzékelhetővé vált.

„A Gyermekjóléti Központ szakmai vezetőjével elkezdtünk gondolkodni azon, hogy akkor min kellene változtatni, és arra jutottunk, hogy a nagy létszámú továbbképzéseket is meg kell tartani, mert ezeknek is van hasznuk, de kénytelenek leszünk kicsoporra bontva foglalkozni a jelzőrendszeri tagokkal. Ezt a bemutatott, és számunkra is érthetővé tett kapcsolati háló alapján állapítottuk meg. Abból világosan kiderült, hogy vannak a városban elszigetelt jelzőrendszeri tagok, akiket gyakorlatilag egyszerűen csak helyzetbe kellene hozni, személyes kapcsolatokon keresztül bevonni őket a munkába, ez viszont egy közel 60 000 lakosú városban, ahol több mint 100 fős az aktívnak mondható jelzőrendszeri tagok száma, nagyon nehéz. A személyesebb, közvetlenebb munkát csak kicsoporton keresztül tudjuk elérni.”

„Kidolgoztunk egy új módszert. Olyan, a gyermekvédelemmel kapcsolatos témaköröket kerestünk, amelyek a tagok számára fontosak. Ez plusz munkával járt, sok időt vett igénybe. Korábban problémaként merült fel, hogy csak egy fix időpontot tudtunk megadni, amelyre sokan nem tudtak eljönni. Ezért nyitottunk az időpontokban is, sokkal több időpontot adtunk meg a találkozásokra.

A jelzőrendszeri tagok három téma közül választhattak. 2010 tavaszán kaptuk meg a kutatási beszámolót, ugyanezen év szeptemberében már meghirdettük a munkacsoportot. Négy napon keresztül két témakörrel foglalkoztunk: az ideiglenes hatályú elhelyezéssel és a prevencióval. Novemberben megint szerveztünk egy négynapos blokkot. Így kerültek egy csoportba az ifjúságvédelmi felelősök, védőnők, pártfogók, körjegyzőségtől, gyámhatóságtól, bölcsődéből. Igazából sikerült vegyes csapatokat felállítani, akik 10–15-en ülték körbe az eseteket. Ilyenkor ugyanis eseteket vittünk be, amelyek interaktív módon lettek feldolgozva. Ez azért volt jó, mert megismerhették egymást, egymás szemléletét is. Egymás munkáját is kipróbálhatták szerepcseréken keresztül. Nagyon sok téves elképzelés, rögzült, rossz szokás jött elő, amit érdekes módon egy perc alatt fel lehetett oldani.

Azt gondolom, hogy ezeken a csoportokon keresztül sokkal rövidebb idő alatt oldottunk meg olyan problémákat, amelyeket éveig esetleg nem. Igazából ezt a formát azért választottuk, mert a kutatásból kiderült, hogy nagyon sok jelzőrendszeri tag vagy csak egy egyirányú kapcsolatot tart fenn, vagy teljesen elszigetelt. Itt lehetett őket helyzetbe hozni, ezeken a munkacsoportokon keresztül, megismerhették egymást, bele szólhattak a munkába, valóban kompetensnek érezték magukat. ...

Ezen összejövetelek óta sokkal otthonosabban mozognak az intézményünkben is, könnyebben keresnek meg minket. Könnyebben fogadják el az esetleges negatívumokat is, adott esetek kapcsán. Már nem személyes sérelemnek fogják fel, ha mi esetleg valamit másképpen látunk. Ez oda vissza igaz: mi is sokkal nyitottabban állunk hozzá a másik szemléletéhez, kritikájához. Ezt folytatjuk 2011-ben is, mert annyira jó visszajelzést kaptunk a jelzőrendszeri tagoktól. 2011-re is megvan már a témaköreink: szenvedélybeteg a családban, védelembe vétel, pszichiátriai beteg a családban, kompetencia határok – a kutatásban ezek a problémák is előjöttek, ezekkel is kellene foglalkozni. A megbeszéléseken az is felmerült,

A szociális szféra kapcsolathálózati megközelítésben

hogy mennyire hiányosak az ismeretek bizonyos területeken, ez ellen is szeretnénk tenni a választott témák feldolgozása révén."

Miniszteri dicséret a kialakított „jó gyakorlatért”.¹⁷

„Miniszteri dicséretet kaptunk a „jó gyakorlat”-ért. A fenti munkaformáért kapta az intézmény ezt a kitüntetést. Ezzel a címmel pályáztunk: Esetmegbeszélő csoport, mint a hatékonyan működő gyermekvédelem eszköze. Gyakorlatilag ezt a programot írtuk le benne. A pályázatban is megemlítettük, ebből a kutatásból jött az ötlet, hogy változtatni kell a jelzőrendszer működtetésén, és abba az irányba kell elmozdulni, amit a kutatásból kiderült.”

- **Munkacsoport létrehozása az ifjúságvédelmi felelősök részére.**

A kapcsolathálózat rávilágított a teljesen elszigetelődött ifjúságvédelmi felelősök helyzetére. A változtatás érdekében a Gyermekjóléti Központ vállalta, hogy összefogja ezt a csoportot és helyet is biztosított az intézményen belül a találkozási alkalmaknak. Egy belső átszervezést követően az egyik gyermekjóléti munkatárs¹⁸ részfeladata a szorosabb kapcsolatépítés az oktatási intézményekkel, az ifjúságvédelmi felelősök rendszeres találkozási alkalmainak megszervezése lett, mindaddig, amíg ez a szakmacsoport annyira megerősödik, hogy önállóan tud munkálkodni a jövőben.

„Most már önjáróvá váltak (ifjúságvédelmi felelősök), időnként bekapcsolódik tőlünk is egy-egy kolléga, ha nekünk kifejezetten iskolai programunk van. Havonta jönnek össze, de igény szerint bármikor. ... Már nem elszigeteltek. Ha most készülne egy újabb kutatás, akkor már más képet mutatna. Biztos vagyok benne, hogy magabiztosabban működnek, ez látszik a jelzésekből is. Könnyebben veszik fel a kapcsolatot más szakemberekkel, mert már ismerik őket. A személyes kapcsolat nagyon sokat számít. Ezt segítették a jelzőrendszeri munkacsoportok is.”

- **A kutatási anyag még további változtatásokra is ösztönöz, további tervek.**

„Az egészségügy lenne még fontos, ez egy kiemelt terület. Az én szemléletemen is változtatott ez az anyag. Itt még el tudnám képzelni, hogy valami újat, valami jobbat beindítsunk. A kutatásból kiderült, kik azok a kulcspozíciójú orvosok, akik esetleg meg tudnák mozdítani a többi orvost is egy közös gondolkodásra. Nincs féltetve a dolog.

Még fontos terület, amely kimaradt a kutatásból, nyilván nem véletlenül: a rendvédelem. Rendőrök, bíróság. Ez egy felkiáltó jel kell, hogy legyen! Jelenleg még külön vágányon vagyunk, sajnos sokszor egymás mellett és nem együtt dolgozunk. Azokat, akiket sikerült bevonni a kutatásba, azokban megvolt a hajlandóság arra, hogy egy úton haladjunk, még ha döcögve, zökkenőkkel is, de egy úton. Viszont a rendvédelem és az igazságügy erősebben elkülönül a gyermekvédelmi tevékenységtől, szemlélettől, mint a többi jelzőrendszeri tag. Ennek számos oka lehet a részükről, érdekes és hasznos lenne egy újabb kutatásban felvázolni, hogy ez miért van. Meglehet a rendszerben csak apróságokat, irányokat kell változtatni, hiszen egyes személyeket ismerve e területről is tudjuk, hogy számukra sem közömbös a veszélyeztetett gyerekek sorsa.”

Tanulmányunk fő célja annak bizonyítása, hogy szükség van alkal-

¹⁷ <http://84.206.8.166/index.php?id=7> TÁMOP 5.4.1. kiemelt projekt I. pillér – Szabályozás. Szakmai szabályozók fejlesztése – Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet

¹⁸ A munkatárs kiválasztásában is a kapcsolathálózat idevonatkozó ábrája segített.

mazott kutatásra, úgy és akkor, hogy abból a „megrendelő” is profitáljon: ne csak olvassa, hanem meg is értse az eredményeket, és ne csak megrendelje, hanem hasznosítsa is az eredményeket! Ez a fajta megközelítés nagyban kapcsolódik a kötetben szereplő amerikai tanulmány célkitűzéséhez, amennyiben mi is a kutatás és gyakorlat közti szakadékot igyekeztünk szűkíteni. Megítélésünk szerint a szociális szakma képviselői, művelői számára is példa értékű lehet, ahogy a kutatás által felszínre hozott összefüggéseket, javaslatokat, a kapcsolathálózat által megmutatott változtatási lehetőségeket a jelzőrendszer működtetője továbbgondolta és – a kutatás által megmutatott irányt követve – elképzeléseiket eredményesen meg is valósította.

Irodalom

Borgatti, S.P., Everett, M.G. and Freeman, L.C. 2002. Ucinet for Windows: Software for Social Network Analysis. Harvard: Analytic Technologies.

Borgatti, S.P. 2002. NetDraw: Graph Visualization Software. Harvard: Analytic Technologies

Internetes hivatkozások:

AJB-3046/2009 számú ombudsmani közlemény: „Veszélyeztetett gyermek ma az, akit a hivatalnok annak gondol?” http://www.obh.hu/allam/aktualis/htm/kozlemeny20100211_1.htm letöltés ideje: 2010-02-26.

A Szociális Szakmai Szövetség véleménye a T/9318. számú törvényjavaslat (a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint egyes szociális tárgyú törvények módosításáról) http://3sz.hu/sites/default/files/uploaded/2009_t_9318._szamu_torvenyjavaslat_a_gyermekek_vedelmerol_es_a_gyamugyi_igazgatasrol_szolo_1997._evi_xxxi._torveny_valamint_egyes_szocialis_targyu_torvenyek_modositasarol.pdf letöltés ideje: 2010-02-01.

Közlemény a gyermekjóléti alapellátások Pest megyei vizsgálatáról <http://www.obh.hu/allam/aktualis/htm/kozlemeny20080806.htm> letöltés ideje: 2010-01-29.

Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok IX. Országos Konszenzus Konferenciája 2009. Balatonkenese http://www.mogyesz.hu/index.php?option=com_rokdownload&view=file&Itemid=63&id=109:kon_szenzus_kiadvany_2009 letöltés ideje: 2010-02-05.

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99800015. NM letöltés ideje: 2010-01-04.

1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700031.TV&kif=gyermekek+v%E9delme#xcel letöltés ideje: 2010-01-04.

TÁMOP 5.4.1. kiemelt projekt I. pillér – Szabályozás. Szakmai szabályozók fejlesztése – Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet <http://84.206.8.166/index.php?id=7> letöltés ideje: 2011-08-01.